

Ертлеуова Балауса Отаргалиевнаның 6D120100-Ветеринарлық медицина мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған «*Artemisia lerchiana* негізінде дайындалған препараттың жануарлардың жараларын емдеудегі тиімділігін анықтау» тақырыбында орындалған диссертациялық жұмысына ресми рецензенттің жазбаша пікірі

Р/н №	Өлшем шарттар	Өлшемшарттарға сәйкестігі (жауап нұсқаларының бірін сызу)	Ресми рецензенттің ұстанымына негіздеме (ескертуді курсивпен көрсету)
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымды дамытудың басым бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі: 1) диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірін көрсету); 2) диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауын көрсету); 3) диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету) келеді.	Диссертанттың ғылыми жұмысы 2022-2024 жылдар аралығындағы АР15473422 «Жануарлардағы хирургиялық жарақаттарды емдеуде <i>Artemisia lerchiana</i> негізіндегі препараттың емдік тиімділігін анықтау» тақырыбындағы жоба бойынша орындалған.
2.	Ғылым үшін маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы ашылған/ашылмаған.	Зерттеу барысында алынған нәтижелер отандық ғылым саласына, әсіресе өндірістік жағдайдағы шаруашылықтарға қосатын үлесі зор. Өйткені диссертанттың ғылыми жұмысында ветеринария саласында емдік тұрғыда тиімді әрі нарықтық жағдайда қолданыста арзан болып табылатын жануарлардағы жарақаттарды (ашық механикалық зақымданулар) емдеуде жаңа өсімдіктекті дәрілік препаратты дайындап, оның бактерияға қарсы, зертханалық

			жануарлар ағзасына жіті токсикалық, аллергиялық және жергілікті тітіркендіру әсерлері айқындалып, дәрілік препараттың емдік тиімділігі үй жануарлары мен ауыл шаруашылығы жануарларындағы жараларды емдеу негізіндегі тәжірибелік сынақтар жүргізу арқылы нақтылы, әрі жан-жақты зерделеніп, нәтижелер алынған.
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: 1) жоғары; 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған.	Диссертанттың ғылыми жұмысты өзі жазу деңгейі жоғары. Диссертациялық жұмыс ғылыми негізде, мемлекеттік тілде мазмұнды әрі түсінікті жазылған. Диссертациялық жұмыста қойылған міндеттер толықтай қарастырылып, бөлімдерде нақты қорытындылар сипатталған. Ғылыми жұмыста отандық және шетелдік ғылыми мақалалар мен әдебиет көздеріне толықтай сілтеме жасалған.
4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) негізделген; 2) ішінара негізделген; 3) негізделмеген.	Орындалған жұмыстың өзектілігі негізделген. Бүгінгі таңда ауыл шаруашылығы саласының жағдайы, еліміздің азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз етуде сау жануарлардан өнім алу және оның сапалы болуы тікелей жануарларды күтіп-бағу жағдайына, әртүрлі сипаттағы аурулардың алдын алуға бағытталған. Осы орайда ғылыми жұмыста ветеринария саласында жануарлар арасында хирургиялық жарақаттардың жиі кездесуі (әсіресе кездейсоқ жаралар) қазіргі таңда оларды емдеу үшін қолданылатын химиялық тұрғыдағы микробқа қарсы препараттарға микроағзалардың төзімділігінің қалыптасуы, қолданысқа емдік тұрғыда тиімді, арзан, қол

			жетімді препараттарды талап етеді. Осы орайда диссертант тақырыптың өзектілігін аша отырып, зерттеулері де өзектіліктің негізділігін толықтай сипаттап отыр.
		4.2. Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды: 1) <u>айқындайды</u> ; 2) ішінара айқындайды; 3) айқындамайды.	Диссертация мазмұны диссертациялық жұмыстың тақырыбын толықтай айқындайды, атап айтқанда, ветеринарлық хирургияда жануарлар арасында жиі кездесетін хирургиялық жарақаттарды емдеу мақсатында алғаш рет жусанның Батыс Қазақстан облысы аймағындағы жиі кездесетін түрі <i>Artemisia lerchiana</i> -ның микробқа қарсы әсері мен фармако-токсикологиялық тұрғыдағы зиянсыздығын нақтылап, жануарлардың асептикалық және ірінді жараларын емдеуде <i>Artemisia lerchiana</i> негізінде дайындалған дәрілік препаратты қолданып, оның емдік тиімділігін салыстырмалы тұрғыда бағалауды жүзеге асырған.
		4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: 1) <u>сәйкес келеді</u> ; 2) ішінара сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді.	Орындалған жұмыстың мақсат-міндеттері тақырыпқа толықтай сай келеді. Зерттеу жұмысының негізгі мақсаты - жануарлардың асептикалық және ірінді жараларын емдеуде <i>Artemisia lerchiana</i> негізінде дайындалған дәрілік препаратты қолдану және оның емдік тиімділігін салыстырмалы бағалау. Аталған мақсатқа жету үшін қойылған міндеттер сәйкесінше тура келеді.
		4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері логикалық байланысқан: 1) <u>толық байланысқан</u> ; 2) ішінара байланысқан;	Диссертанттың диссертациялық жұмысының барлық бөлімдері мен ережелері логикалық тұрғыда өзара байланысқан, яғни, әдебиеттерге шолу бөлімдерінде зерттеудің

		(qualitative research (квалитатив ресеч) және өнер және гуманитарлық ғылымдар бойынша даярлық бағыттары үшін).	Ғылыми жұмыс нәтижелері бойынша қорытындылар ғылыми-зерттеу, өндірістік актілермен айқындалған. Зерттеу нәтижелері бойынша алынған қорытындылар Scopus дерекқорында CiteScore бойынша процентілі 61-ді құрайтын журналда ғылыми мақаласы жарияланған.
7.	Қорғауға шығарылған негізгі ережелер	<p>Әрбір ереже бойынша келесі сұрақтарға жеке жауап беру қажет:</p> <p>7.1 Ереже дәлелденді ме?</p> <p>1) <u>дәлелденді</u>;</p> <p>2) шамамен дәлелденді;</p> <p>3) шамамен дәлелденбеді;</p> <p>4) дәлелденбеді;</p> <p>5) бұл тұжырымда ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес.</p> <p>7.2 Тривиалды ма?</p> <p>1) <u>ия</u>;</p> <p>2) <u>жоқ</u>;</p> <p>3) бұл тұжырымда ереженің тривиалды екенін тексеру мүмкін емес.</p> <p>7.3 Жаңа ма?</p> <p>1) <u>ия</u>;</p> <p>2) жоқ;</p> <p>3) бұл тұжырымда ереженің жаңашылдығын тексеру мүмкін емес.</p> <p>7.4 Қолдану деңгейі:</p> <p>1) тар;</p> <p>2) орташа;</p> <p>3) <u>кең</u>;</p> <p>4) бұл тұжырымда ереженің қолдану деңгейін тексеру мүмкін емес.</p> <p>7.5 Мақалада дәлелденген бе?</p>	<p>Ғылыми зерттеу жұмысы бойынша алынған нәтижелерді оқу үрдісінде пайдаланып, өндірістегі (шаруа қожалықтары) мамандарға хирургиялық ауруларды емдеуде дәрілік препарат ұсыныс ретінде берілген.</p> <p>Зерттеу жұмысы бойынша жарияланған мақалалары да дәлелді. Диссертациялық жұмыс бойынша 8 мақала шығарылған, оның 5 мақаласы ҚР ҒЖБ министрлігінің ҒЖБ саласында сапаны қамтамасыз ету комитетімен ұсынылған журналдарда жарияланса, 1 мақала Scopus дерекқорындағы журналда, 2 мақала халықаралық ғылыми конференциялар жинағында жарияланған.</p>

		<p>1) ия; 2) жоқ 3) бұл тұжырымда мақаладағы ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес.</p>	
8.	Дәйектілік қағидаты. Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	<p>8.1 Әдіснаманы таңдау – негізделген немесе әдіснама нақты жазылған: 1) ия; 2) жоқ.</p> <p>8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациядау әдістемелерін пайдалана отырып алынған: 1) ия; 2) жоқ.</p> <p>8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді): 1) ия; 2) жоқ.</p> <p>8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен <u>расталған</u> / ішінара расталған / расталмаған.</p>	<p>Әдіснаманы таңдауы негізделген және нақты жазылған. Диссертациялық жұмыста қарастырылған әрбір бөлімде зерттеу әдістемелері толық сәйкестікте орындалған.</p> <p>Диссертациялық жұмыстың нәтижелерін алуда компьютерлік технологиялар қолданылған. Сонымен қатар зерттеуде заманауи құрылғылар - Вьюга ұсақтағыш аппараты, Mindray BC-2800 Vet, BioChem SA автоматты анализаторлары, КФК (фотоколориметр) құрылғысы қолданылған.</p> <p>Диссертациялық жұмыстың қорытындылары зертханалық зерттеулермен, өндірістік сынақтармен расталған.</p> <p>Маңызды мәлімдемелер отандық, алыс және жақын шетелдік ғылыми мақалалар мен ғылыми әдебиеттердің мәліметтеріне сілтемелер жасау арқылы расталған. Диссертациялық жұмыстың шынайылығын зерттеу нәтижелері мен қорытындыларынан көруге болады.</p>

		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға <u>жеткілікті</u> /жеткіліксіз.	Диссертациялық жұмыстағы қолданылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуларға жеткілікті деңгейде қарастырылған. Әрбір әдеби көздерге шолу бөлімі қажетті деңгейдегі мәліметтерді талдай отырып жасалған.	
9.	Практикалық кағидаты	кұндылық	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы: 1) бар; 2) жоқ.	Ұсынылған ғылыми жұмыстың теориялық маңызы бар, зерттеу нәтижелері бойынша алынған қорытындылар ветеринарлық хирургия, ветеринарлық фармакология және токсикология пәндері бойынша оқу үрдісінде, практикаға бағытталған сабақтарда, білім алушылардың өзіндік ғылыми зерттеу жұмыстарында қолдануға мүмкіндік береді.
			9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: 1) ия; 2) жоқ.	Диссертациялық жұмыстың практикалық маңыздылығы өте жоғары, алынған нәтижелер өндірістік тәжірибеде толықтай қолдануға болады. Ұсынылған өсімдіктекті дәрілік препарат жануарлардағы асептикалық және ірінді жараларды емдеуде қолдану, жануарлардағы хирургиялық сипаттағы аурулардың асқынуларының алдын алуға мүмкіндік береді.
			9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа ма? 1) толығымен жаңа; 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	Диссертанттың ұсынып отырған практикалық ұсыныстары толығымен жаңа.
10.	Жазу және ресімдеу сапасы		Академиялық жазу сапасы: 1) жоғары; 2) орташа; 3) орташадан төмен; 4) төмен.	Орындалған жұмыстың академиялық сипаты жоғары. Диссертациялық жұмыстың жазу деңгейі түсінікті, нақты сипатталған.
11.	Диссертацияға ескертулер			Жалпы диссертациялық жұмыс сауатты, дәйекті түрде жазылған. Диссертациялық

			<p>жұмыстың өзектілігі күмән тудырмайды. Зерттеу жұмысының міндеттері толықтай ашылып, сипатталған. Дегенмен автор орындаған жұмыстың жағымды жақтарымен қатар кемшіл тұстарын да атап өткен жөн:</p> <ul style="list-style-type: none"> -әрбір орындалған бөлімдердің соңында жалпылама сипаттауды кеңейту ұсынылады; -диссертациялық жұмыста кейбір орфографиялық және стилистикалық қателіктер бар. <p>Бұл ескертулер жұмыс сапасына айтарлықтай әсер етпейді. Олар міндетті қағидат емес және диссертациялық жұмыстың жалпы бағалану деңгейін төмендетпейді.</p>
12.	<p>Докторант мақалаларының зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми деңгейі (диссертация мақалалар сериясы нысанында қорғалған жағдайда ресми рецензенттер докторанттың зерттеу тақырыбы бойынша әр мақаласының ғылыми деңгейін зерделейді)</p>		<p>Докторанттың зерттеу тақырыбы бойынша жарияланған ғылыми мақалаларының ғылыми деңгейі жоғары, Scopus дерекқорындағы мақаласы бойынша:</p> <p>«Evaluation of the antibacterial effect of <i>Artemisia lerchiana</i> compared with various medicines» (Brazilian Journal of Biology, 2023.- P. 1-7. DOI: 10.1590/1519-6984.277641 Процентиль – 61) атты мақалада 26 авторға сілтеме жасалған және диссертациялық жұмыстың <i>Artemisia lerchiana</i>-ның бактерияға қарсы әсерін зерттеу бөліміне толықтай сай келеді.</p> <p>Сонымен қатар, ҚР ҒЖБ министрлігінің ҒЖБ саласында сапаны қамтамасыз ету комитетімен ұсынылған журналдарда 5 мақала жарияланған, барлық мақалалар диссертациялық жұмыстың өзіндік зерттеу бөлімдерінің нәтижелерімен сәйкес келеді.</p>

13.	Ресми рецензенттің шешімі (осы Үлгі ереженің 28-тармағына сәйкес)		Ертлеуова Балауса Отарғалиевнаға 6D120100-«Ветеринарлық медицина» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін беру туралы шешімімді ұсынамын.
-----	---	--	---

Ресми рецензент:

«Сәкен Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық зерттеу университеті» КеАҚ, «Ветеринарлық медицина» кафедрасының доценті, ветеринария ғылымдарының кандидаты

А.А. Терликбаев

А.А. Терликбаевтың қолын растаймын «Сәкен Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық зерттеу университеті» КеАҚ, ғалым хатшысы

Г.М. Дерипсалдина

мерзімі «16» қазан 2024 жыл